

Talouspolitiikan EU-koordinaatio ja Suomen puheenjohtajuus

ILKKA KAJASTE

Finanssineuvos

Valtiovarainministeriö

Euroopan unionin puheenjohtajan puolivuositain vaihtuvaa tehtävää on pidetty isona haasteena, erityisesti pienille jäsenvaltioille. Uudelle jäsenvaltiolle puheenjohtajuus on myös kypsyyskoe, jonka yhteydessä on omaksuttava huolellisesti EU-instituutioiden toimintatavat ja sisäistettävä tarkkaan unionin perustavoitteet sekä kannettava vastuu sen yhteisen agendan eteenpäin viemisestä. Suomen koettelemus on nyt ohi ja eri tahoilla laaditaan arvioita siitä, mitä puheenjohtajakaudesta jäi käteen ja kuinka tavoitteet oikein saavutettiin.

Voidaan kysyä, etenikö talouspolitiikan koordinaatio puheenjohtajakaudella Suomen haluamalla tavalla. Onnistuiko Suomi lisäämään euroalueen vakautta sekä kehittämään talouspolitiikan yhteensovittamista talouskasvun ja työllisyyden vahvistamiseksi? Etenikö Euroopan taloudellisten rakenteiden uudistaminen ja sen talouden dynamiikan voimistaminen? Onnistumisen arvioimiseksi on ymmärrettävä, millaisissa olosuhteissa puolen vuoden mittainen puheenjohtajuus vietiin läpi ja millä tavoin EU-instituutiot toimivat.

Tehtävän mittasuhteet eivät tule ilmi, jos huomio kiinnitetään vain siihen viralliseen agendaan, jota kulloinenkin puheenjohtaja toteuttaa ministerineuvoston kokouksia vetäessään. Urakan laajuuteen vaikuttaa tuntuvasti se, millaiseksi muodostuu epävirallinen asialista varsinaisten neuvostojen rinnalla. Käytännössä asialistan epävirallisen osat – puheenjohtajakauden aikaiset lukuisat erilaiset tapahtumat ja kokoukset (kuten epäviralliset neuvostot, euro-11 -kokoukset), työlounaat, puheenjohtajan erilaiset esiintymiset, tapaamiset ja missiot – voivat olla yhteisön kannalta jopa tärkeämpiä kuin se virallinen agenda, joka tähtää neuvoston muodollisen päätöksenteon valmisteluun. Unionitason toiminnan jatkeena jäsenvaltiot harjoittavat yhteistyötä, joka on käytännössä hallitusten välistä ja joka perustuu siihen, että niillä on yhteisiä etuja yhteisön varsinaisen toimivallan ulkopuolella. Tästä on kysymys esimerkiksi euro-11 -yhteistyössä, jonka merkitys on nopeasti lisääntynyt sen jälkeen, kun yhteiseen rahan siirryttiin vuonna 1999.

EU-instituutioiden työnjoossa komission teh-

tävä on panna toimeen yhteisön politiikkaa. Monissa kysymyksissä – esimerkiksi talouspolitiikan koordinaatiossa – sen toimivallan rajat tulevat vastaan nopeasti. Tällöin jäsenvaltioiden yhdessä sopimien poliittisten toimien täytäntöönpanija, aktiivinen toimija ja edusmies onkin puheenjohtajamaa, usein tosin komission avustamana. Yhteisön toimivallan rajat eivät ole yksiselitteisiä vaan jatkuvan rajankäynnin kohteena. Toissijaisuus-periaate, jonka avulla yhteisön toiminnan rajojen määrittämisen tulisi tapahtua, ei ole erityisen operationaalinen väline sen enempää oikeudellisena periaatteena kuin käytännön ohjeenakaan. Esimerkki tämän kaltaisesta harmaasta vyöhykkeestä ovat euron ulkosuhteet, joissa komission rooli on jäänyt edelleen kiistanalaiseksi.

Puheenjohtajakauden haasteet

Suomen puheenjohtajakauden talouspoliittisen agendan keskeinen haaste oli talous- ja rahaliiton sisäänajaminen ja euron vakauden turvaaminen sen ensimmäisen vuoden aikana. Agenda 2000 -ratkaisu ei ollut onneksi enää ajankohtainen eikä sitonut puheenjohtajan resursseja. Myöskään akuutteja talouskriisejä ei maailmalla esiintynyt. Aikaisemmat kokemukset osoittivat, että puheenjohtajavaltio joutuu monesti arvioimaan uudelleen ohjelmalliset tavoitteensa ja ajankäyttönsä, kun nopeasti kehittyvät kriisit vaativat äkkiä lähes kaiken huomion. Britannian kaudella ajankohtainen kysymys oli Aasian kriisi. Itävalta oli kiireinen Venäjän talousongelmien kärjistyessä. Latinalainen Amerikka aiheutti ongelmia sekä Itävallalle että Saksalle, joka sai vaivoikseen myös Kosovon jälleenrakentamisen käynnistämisen. Kosovon ongelmat, joiden odotettiin pysyvän keskeisinä myös Suomen kaudella, jäivät alkukauden jälkeen selvästi taustalle. Puheenjohtajakauden jälkipuolisko olikin ulkoi-

sesti verrattain rauhallinen ja saatoimme keskittyä varsinaisen asialistan kysymyksiin.

Kansainvälisen talouden akuutit ongelmat nostivat EU:n talouspoliittisen kriisivalmiuden parantamisen neuvoston keskusteluihin. Ennen puheenjohtajakautemme alkua käytiin mm. laajaa keskustelua kansainvälisestä finanssi-arkkitehtuurista, jota koskeva asiakirja valmistui Kölnin huippukokoukseen. Suomen kaudella käynnistettiin selvitystyötä rahoitussektorin valvonnan tehostamiseksi EU-alueen puitteissa. Yhteisiä näkemyksiä keskeisistä kansainvälisen talouden ongelmakysymyksistä ryhdyttiin hiomaan entistä pontevammin sekä ECOFIN-neuvoston että euro-11 -ryhmän puitteissa.

Tätä vauhditti myös se, että Amsterdamin sopimuksen voimaantulon seurauksena unionille ryhdyttiin laatimaan yhteisiä ulkosuhdestrategioita. Ensimmäisenä hyväksyttiin Venäjää koskeva yhteinen strategia, jonka keskeiset lähtökohdat olivat talousuudistusten toimeenpano ja oikeusvaltion aikaansaaminen. Suomen puheenjohtajakausi oli ensimmäinen, jonka aikana EU:n uutta Venäjä-strategiaa ryhdyttiin panemaan täytäntöön. Helsingin Eurooppa-neuvosto hyväksyi vastaavasti unionin yhteisen Ukraina-strategian. Lisää yhteisiä strategioita (Länsi-Balkan, Välimeri) on parhaillaan neuvoston valmisteltavana.

Ratkaisu euroalueen ulkoisesta edustautumisesta saatiin aikaan parahiksi Suomen puheenjohtajakauden alkaessa. Se loi uutta pohjaa euron ulkosuhdetoiminnalle. Suomen kaudella käytiin keskusteluja euroalueen jäsenvaltioiden tiiviistä yhteydenpidosta nopean reagoinnin varmistamiseksi kriisitilanteissa. Yhteinen raha on ollut tärkeä katalysaattori paitsi euroalueen sisäisen yhteistyön – talouspolitiikan koordinaation – tehostamisessa, myös rahataloudellisten ulkosuhteiden – monetäärisen diplomatian – kehittämässä.

Keskeinen osa eurooppalaista talouspoliittista vuoropuhelua on ECOFIN-neuvoston ja Euroopan keskuspankin välinen dialogi, jota käydään ennen muuta talous- ja rahoituskomitean sekä euro-11 -kokousten tasolla. Suomen kaudella ECOFIN-neuvoston puheenjohtaja osallistui myös kahdesti EKP:n neuvoston kokouksiin.

Euroalueen puheenjohtajana Suomen valtiovarainministeri osallistui viime syksyn aikana myös G7- ja G20-maiden valtiovarainministerikokouksiin. On makuasia, pidetäänkö näitä kokouksia maailmantalouden ja globaalien valuuttakurssi-suhteiden koordinaationa. Tosiasia on sen sijaan se, että voidakseen esittää yhteisiä näkemyksiä globaaleihin taloussuhteisiin liittyvistä kysymyksistä, euroalue on joutunut koordinoimaan näitä kysymyksiä omassa keskuudessaan. On nähtävissä, että tätä kautta yhteiset näkemykset tulevat syvenemään ajan myötä.

ECOFIN-neuvostot

Valtiovarainministerien muodostama EU:n neuvosto kokoontui Suomen puheenjohtajakaudella virallisesti neljä kertaa. Syyskuussa järjestettiin epävirallinen ECOFIN-neuvosto Turussa, minkä lisäksi valtiovarainministerit keskustelivat epävirallisessa kokouksessaan EU:n veropaketista joulukuussa ennen Eurooppa-neuvostoa. Valtiovarainministerit osallistuvat säännönmukaisesti huippukokouksiin pää- ja ulkoministereiden ohella, kun puhutaan talousasioista.

Puolen vuoden mittainen puheenjohtajakausi on lyhyt. Useimmat asialistan aiheet periytyvätkin edellisiltä puheenjohtajakausilta. Joulukuussa 1998 pidetystä Wienin Eurooppa-neuvostosta oli peräisin talouspolitiikan koordinaation tehostamista koskeva toimeksianto. Kölnin Eurooppa-neuvostossa kesäkuussa 1999 sovittiin makrotaloudellisen vuoropuhelun käynnis-

tämisestä neuvoston, komission, EKP:n ja työmarkkinaosapuolten välillä. Haitallisen verokilpailun ehkäisemiseen tähdännyt veroharmonisaatiota koskeva toimeksianto, jonka toteuttamisessa epäonnistuttiin, oli peräisin jo Luxemburgin puheenjohtajakaudelta.

Kaikki kolme yllämainittua tehtävää koskivat talouspolitiikan koordinaatiota ja sen kehittämistä. Ministerineuvostossa vallitsee selvä yhteisymmärrys koordinaation tehostamisen ja syventämisen tarpeesta. Tätä yhteisymmärrystä voidaan pitää kuitenkin osin teoreettisena ja ennenaikaisena. Epäonnistuminen haitallisen verokilpailun ehkäisemisessä Suomen kaudella muodosti käytännössä selvän vastakohtan niille pyrkimyksille, joita neuvosto korosti hyväksyessään raportin talouspolitiikan koordinaation tehostamisesta. Verokysymykset siirtyivät Portugalin huolenaiheeksi. Ilmeinen johtopäätös on se, että asialistalla voidaan saavuttaa konkreettista edistystä vain sitä mukaa, kun taloudellinen ympäristö todella muuttuu. Näyttää esimerkiksi siltä, että verotuksen alalla pystytään tekemään pitemmälle meneviä ratkaisuja vasta, kun veropohjien kaventuessa markkinoiden integroituminen asettaa päätöksentekijät lopulta vastakkain tosiasioiden kanssa.

Eurooppa toimii vanhasta muistista edelleen pääosin kuten viidentoista toisiinsa löysästi yhdyntyneen erillisen valtion liitto. Nopeimmin etenee rahamarkkinoiden integroituminen yhteisen rahan vauhdittamana, mutta silläkkin alueella on yhä olemassa merkittäviä esteitä. Näkemykset jäsenvaltioiden välisen yhteistyön tarpeesta voivat kuitenkin muuttua nopeasti, kun markkinoiden integraatio syvenee. Yhteinen raha on sinänsä merkittävä integraatiota vauhdittava tekijä. Meillä ei ole selvää kuvaa siitä, kuinka pitkälle euroalue on todella integroitunut ja kuinka nopeasti yhteisen rahan käynnistävä muutos tulee etenemään.

Talous- ja rahaliitto on suunnannut jäsenvaltioiden huomiota rakenteellisiin kysymyksiin, joita koskeva yhteistyö on nousemassa yhä keskeisemmäksi osaksi talouspolitiikan koordinaatiota. Jäsenvaltioiden vuosittaiset tulo- ja menoarviot sekä EU-tason vakaus- ja lähentymisohjelmia laadittaessa tehdyt pitemmän ajan linjaukset eivät ole välttämättä riittäneet vakuuttamaan ympäristöä siitä, että Eurooppa on ottanut lopullisesti etäisyyttä epävakaiseen taloudelliseen menneisyyteensä. Jos talouden perusrakenteet ja talouspolitiikan eri osapuolten käyttäytyminen eivät muutu, säilyy myös epäily siitä, että Eurooppa ei kykene vastaamaan suuriin haasteisiin ja parantamaan talouden perusdynamikkaa. Tämä on uusi selitys sille, että yhteisestä rahasta huolimatta yhteiseltä talouspolitiikan strategialta on puuttunut uskottavuutta. Vastauksena tähän haasteeseen esitetään nyt rakennepolitiikan tehostamista ja rakenteellisten uudistusten toteuttamista.

Poliittista merkitystä rakennepolitiikka saa EU-tasolla sen vuoksi, että sitoutumalla laajoihin rakenteellisiin uudistuksiin voidaan edelleen parantaa luottamusta sekä julkisen talouden kestävyYTEEN että markkinoiden toimivuuteen. Se on samalla vastaus niihin epäilyihin, jotka koskevat euroalueen ja sen yksittäisten jäsenvaltioiden kykyä jatkossa selviytyä talouteen kohdistuvista uusista rasitteista ja äkillisistä epäsymmetrisistä häiriöistä.

Suomen kauden päätteeksi ECOFIN-neuvostossa hyväksytyssä talouspolitiikan koordinaatiota koskevassa raportissa painotettiin voimakkaasti yhteisten talouspoliittisten suositusten ja rakenteellisten uudistusten täytäntöönpanoa. Uskottavuutta ei voida saavuttaa, mikäli ei ole näyttöä siitä, että uudistuksia ollaan valmiita myös toteuttamaan. Kysymys on paljolti myös EU:n institutionaalista uskottavuudesta. Vuodesta toiseen pyörivä levy, joka toistaa samoja

yleisiä tavoitteita ja suosituksia, menettää nopeasti merkityksensä myös poliittisena viestinä.

EU on poliittinen instituutio, ei varsinaisesti taloudellinen järjestö. Sen käytössä oleva analyttinen kapasiteetti on rajallinen. EU:n kyky tunnistaa ja kehittää merkittäviä taloudellisia uudistushankkeita on puutteellinen, mutta poliittisena elimenä se voi panna tärkeitä uudistuksia vireille ja viedä niitä eteenpäin. EU-toiminnan poliittisen luonteen vuoksi on olemassa myös riski, että pelkkä tavoitteenasettelu saa sen toiminnassa liian suuren painon, konkreettisten uudistusten läpiviemisen sijasta. EMU:n toteuttaminen, jota paljoltikin epäiltiin, oli merkki uudistuskyvystä. Tähän samaan uudistuskapasiteettiin panostettiin myös Suomen kaudella, kun Helsingin Eurooppa-neuvoston päätelmissä painotettiin voimakkaasti yhteisten suositusten ja ohjelmien täytäntöönpanoa ja seurantaa.

Tästä ongelmasta on hyvä esimerkki EU:n yhteinen työllisyysstrategia, jonka toteuttamisessa on painotettu erilaisten määrällisten indikaattoreiden kehittämistä sekä seurantaa että tavoitteenasettelua palvelemaan. Ajatus on lainattu EMU-prosessista. Edistystä saadaan aikaan asettamalla yhä vaativampia tavoitteita. EU-tason kunnianhimoisen tavoitteenasettelun ja uudistusprosessin etenemisen välillä on kuitenkin ristiriita, joka johtuu siitä, että työllisyys on poliittisesti näkyvä ongelma, jolle ei voida kuitenkaan tehdä suuria EU-tasolla yhteisin toimin ja välinein. Tarvittaisiin ennen muuta jäsenvaltioiden itsensä toteuttamia uudistuksia.

Unionilla on suuri poliittinen tarve muodostaa ja pitää esillä yhteisiä tavoitteita, mutta niiden läpiviemiseen jäsenvaltioita ei voida pakottaa. Työllisyydellä ja työllisyyspolitiikalla ei ole juurikaan rajoja ylittäviä vaikutuksia, joten toissijaisuus-periaatteeseen nojautuvat perusteet yhteisille ja koordinoituille toimille ovat hei-

kot. Asian suuri poliittinen merkitys ja – kuten usein korostetaan – unionin toiminnan yleisen hyväksyttävyyden kohentaminen kansalaisten keskuudessa ei sinänsä ole riittävä perustelu sille, että päätösvaltaa siirrettäisiin yhteisötasolle.

Puheenjohtajakauden tehtäviin kuului myös ns. työllisyyspaketin käsittely ja hyväksyminen neuvostossa. EU:n työllisyysstrategia koskee sekä valtiovarainministereiden että työministerien vastuualuetta. Yhteiset työllisyysuuntauviivat ja työllisyysraportit kuuluvat jo unionin toiminnan vuosittaiseen rutiiniin, mutta Suomen puheenjohtajakaudella neuvosto sai ensi kertaa käsiteltäväkseen komission esityksen jäsenvaltioille annettavista työllisyyspoliittisista suosituksista. Yksi puheenjohtajakauden saavutuksista oli se, että neuvosto hyväksyi lopulta puheenjohtajavaltion kompromissiehdotuksen suosituksista. Sen sijaan tavoitteet työllisyysstrategian syventämisestä siten, että niissä olisi onnistuttu pureutumaan rakennetyöttömyyden ja työmarkkinoiden toiminnan ongelmiin, eivät toteutuneet. Seuraavaksi samoja aiheita käsitellään Lissabonin ylimääräisessä Eurooppa-neuvostossa, johon kohdistuu jo runsaasti eri suuntaisia odotuksia.

Verotus on vastakkainen esimerkki. On yhä enemmän perusteita sille, että rajat ylittävien vaikutusten vuoksi korkotulojen verotusta tulisi koordinoida enemmän. Siihen ei ole kuitenkaan poliittisia mahdollisuuksia, koska jäsenvaltiot pitävät tarkoin kiinni veropoliittisesta itsemääräämisoikeudestaan. Yhteistä tavoitteenasettelua on tällä alueella vaikea saada aikaan ja sitoutumista vielä vaikeampi.

Neuvosto kävi Suomen puheenjohtajakaudella keskustelua rakennepoliittisista kysymyksistä. Tarkoitus on tuoda rakennepoliitiikan käsittelyyn lujempaa poliittista ohjausta ja sitoutumista. Merkittävimpiä avauksia oli väestön ikääntymisen vaikutuksia koskevan työryhmän

perustaminen. Nämä kysymykset tulevat pysymään unionin asialistalla ja nousemaan aika ajoin myös varsinaisten neuvoston kokousten käsittelyyn. Tämä on myös yksi Suomen ilmeisiä prioriteetteja, kun puhutaan talouspolitiikan koordinaation kehittämisestä EU-tasolla. On vauhditettava eläkejärjestelmien uudistamista ja siten vahvistettava julkisen talouden kestävyyttä pitkällä aikavälillä.

ECOFIN-neuvoston asialistalla oli Suomen puheenjohtajakaudella myös monia muita laajoja asiakokonaisuuksia kuten yhteisöbudjetin varojen hoito ja petosten torjunta sekä kolmansia maita koskevan rahoituksen uudistaminen. Nämä eivät kuitenkaan liity suoranaisesti talouspolitiikkaan ja sen koordinoimiseen EU-tasolla.

Unionin laajentuminen nostaa esille uusia aiheita. Syksyn aikana valmisteltiin mm. EU:n neuvottelupositioita laajentumisneuvotteluja varten. Varsinkin EMU:a koskevat unionin laajentumisneuvottelujen positiot, joka saatiin väliaikaisesti suljetuiksi, koskevat läheisesti ECOFIN-neuvostoa ja euroalueen yhteistä intressiä.

Euro-11 -yhteistyö

Epävirallisen yhteistyön kannalta tärkein elin on euro-11 -ryhmä, jonka tehtävänä on toimia euroalueella sekä ennakkovaroitusjärjestelmänä että talouspolitiikan yhteensovittamisen välineenä. Olennaista viimeksi mainitussa on se, että ryhmän toiminta on vapaaehtoista ja perustuu konsensukseen sekä yhteistä rahaa koskevaan vastuuseen. Koska euroalueen vakauden ylläpitäminen kuului Suomen puheenjohtajakauden päätavoitteisiin, sai myös euro-11 -yhteistyön kehittäminen keskeisen merkityksen. Ennen puheenjohtajakautemme alkua euro-11 -ryhmän toiminta oli vielä varsin vakiintumatonta. Suomen kaudella yhteistyön muotoja ja

käytännön toimintaa tehostettiin, vaikka itse toiminta säilyi edelleen epävirallisena.

Yhteisen rahan seurausvaikutuksena unioni käy yhä lisääntyvää vuoropuhelua ympäristössä kanssa. Kansainvälisistä talouskriisien seurauksena on nähty tarpeelliseksi muodostaa EU:n ja joissakin tapauksissa euroalueen yhteisiä näkemyksiä keskeisistä ongelmakysymyksistä. Näistä näkemyksistä ryhdyttiin sopimaan jo Saksan kaudella ja Suomen puheenjohtajakaudella niihin palattiin useita kertoja. Suomen puheenjohtajakauden alussa saatiin aikaan ratkaisu euroalueen yhteisestä ulkoisesta edustautumisesta. Tämä ratkaisu mahdollisti sen, että euroalueen puheenjohtaja saattoi osallistua G7-kokoukseen keskusteltaessa maailmantaloutta ja valuuttakursseja koskevista kysymyksistä.

Euro-11 -kokouksia oli Suomen puheenjohtajakaudella kuusi. Näistä neljä pidettiin varsin naisten neuvostojen yhteydessä, yksi Turun epävirallisen ECOFIN-neuvoston yhteydessä ja yksi Helsingin Eurooppa-neuvoston yhteydessä. Suomen puheenjohtajakauden aikana vakiinnutettiin Euro-11 -kokousten järjestämistä siten, että puheenjohtaja ryhtyi laatimaan kokouksille asialistoja ja epävirallisia yhteenvetoja. Samoin kokousten ennakkosuunnittelua lisättiin siten, että ryhmän työohjelmasta pyrittiin sopimaan etukäteen. Kokouksissa käsiteltiin säännöllisesti yksittäisten euroalueen jäsenvaltioiden budjettitilanteita ja talousnäkymiä, euroalueen kehitysnäkymiä (mm. palkkakehitystä), kansainvälisen talouden tilaa sekä valuuttakursikehitystä. Näyttää siltä, että seuraavaksi euroalueen yhteisen intressin vahvistuminen tulee esiin rakennepolitiikan alueella.

Ryhmä ei ole päätöksentekoelein kuten neuvosto eikä sen ole edes tarkoitus valmistella yhteisiä päätöksiä. Sen sijaan euroa ja euroaluetta koskevia yhteisiä kantoja se on hyväksynyt silloin, kun on ollut tarpeen, että euroalue puhuu

yhdellä äänellä ja tämä ääni tulee kuuluviin. Euro-11 -ryhmän puheenjohtaja on se talouspolitiikasta vastaava taho, joka vastaa, kun – Henry Kissingerin tekemän klassisen kysymyksen mukaisesti – Washingtonista halutaan soittaa EU:n puhelinumeroon. Euro-11 -ryhmän toiminnan vakiinnuttaminen ja vahvistaminen saattaa osoittautua pitemmällä aikavälillä yhdeksi Suomen puheenjohtajakauden merkittävimmistä saavutuksista. Tähän viitattiin vastikään (8.2.) *Financial Times* -lehdessä, joka nosti Suomen valtiovarainministerin eräiden muiden euroalueen ministereiden (Saksa, Ranska, Italia) kanssa talouspolitiikan raskaaseen sarjaan.

Mitä jäi käteen?

Jo varhaisessa vaiheessa ennen puheenjohtajakautta tiedettiin, että tavoitteita ei voida asettaa ahtaasti Suomen kansallisista lähtökohdista käsin. Menestystä tulee arvioida laajemmin perustein. Samalla oli kuitenkin selvää, että EU-toimintaan liittyvät kansalliset edut on pystyttävä tunnistamaan; onhan kysymys ennen muuta poliittisesta toiminnasta. Integraation syventyessä kansalliset edut ja yhteisön edut lähentyvät. Yhteinen raha vauhdittaa tätä kehitystä. Sen myötä perusteet EU-tason talouspolitiikan koordinaatiolle lisääntyvät. Suomen kaudella hyväksytyssä raportissa talouspolitiikan koordinaation tehostamiseksi tämä todettiin selvästi samoin kuin se, että painoa on pantava yhä enemmän yhteisten suositusten ja toimintaohjeiden täytäntöönpanolle sekä politiikan sisällön vahvistamiselle.

EMU kohdistaa jäsenvaltioiden huomion entistä enemmän pitkävaikutteisiin, rakenteellisiin toimiin. Tämä tuli hyvin esille Suomen puheenjohtajakauden aikana. Erityisesti euroalueen mailla on vahva kohtalonyhteys, joka motivoi

jäsenvaltioita seuraamaan tiiviisti toistensa talouskehitystä ja -politiikkaa. Tämä näkyi selvästi euro-11 -ryhmän työskentelyssä. Euro on keskeinen kansainvälinen valuutta, jolla on oma voimistuva roolinsa ja vastuunsa globaalissa talousyhteistyössä. Tämän rooli on puolestaan lisännyt euroalueen jäsenvaltioiden keskinäistä koordinaatiota kansainvälistä taloutta koskevien yhteisten näkemysten aikaansaamiseksi.

Taluspoliitiikkaa koskeva EU-yhteistyö on muuttanut aika lailla luonnettaan parin viimeksi kuluneen vuoden aikana. Samalla toimivaltasuhteet keskeisten instituutioiden – jäsenvaltiot, neuvosto, komissio, EKP, Euroopan parlamentti – välillä ovat edelleen samat kuin mistä Maastrichtissa aikoinaan sovittiin. Päätöksenteko ei kuitenkaan näytä muodostuvan ongelmaksi. Se että yhteisten linjausten takana on ollut konsensus, on ollut pitkälle myös yhteistyön vahvuus. Äänestäminen ei ole paras tapa koordinoita yhteisiä näkemyksiä ja politiikkaa. Eri jäsenvaltioiden näkemykset ovat kulkeneet samaan suuntaan EMU-hankkeen edistyessä siten, että on voitu suurelta osin välttää paikallaan polkeminen ja vanhan toistaminen. Voidaan väittää, että myös Suomen puheenjohtajakaudella taluspoliitiikkaa koskevat yhteiset näkemykset syvenivät ja käytännöt vahvistuivat.

Monesti todetaan, että puheenjohtajakauden tärkein kokous on sitä edeltävä Eurooppa-neuvosto, joka sanelee paljolti seuraavan kauden asialistan. Helsingin Eurooppa-neuvoston vaikutukset tulevat esille kuluvan vuoden aikana. Maaliskuussa pidettävä Lissabonin ylimääräinen huippukokous käynnistää monia sellaisia hankkeita, joiden siemenet kylvettiin jo viime syksynä. Suomen puheenjohtajakautta valmisteltaessa työstettiin talouskasvu ja työllisyys-hanketta, jolla pyrittiin panostamaan yhteisen taluspoliittisen strategian sisällön vahvistamiseen ja sen toteuttamiseen tähtäävän EU-tason

toiminnan tehostamiseen. Ajatuksena oli mm. lisätä ministerineuvoston eri toimialojen yhteistyötä yhteisen uudistusagendan toteuttamiseksi.

Unionilla on voimakas tarve nykyaikaistua ja ottaa vastaa mm. informaatiotekniikan ja tietoyhteiskunnan mukanaan tuomia haasteita. Lienee sattuma, että niistä peräkkäisistä puheenjohtajista, jotka tätä viestiä vievät eteenpäin, toinen on näillä aloilla unionialueen edistyneimpiä ja toinen peränpitäjä. Kysymys on kuitenkin tiedon ja teknologian diffuusiosta, tarpeesta verkostoitua ja käyttää entistä tehokkaammin hyväksi laajan unionialueen mukanaan tuomat mittakaavaedut. Viime aikoina on jouduttu kaivamaan esille niitä samoja teemoja, joista keskusteltiin kymmenen vuotta sitten, kun sisämarkkinahanke oli ajankohtainen ja EMU vasta orastava mahdollisuus. Nyt on kysymys EMU:n ja sisämarkkinoiden yhteisvaikutuksen hyödyntämisestä.

Näillä asioilla ei ole välitöntä yhteyttä taluspoliittikan koordinaatioon. Sen sijaan uutena teemana EU:n taluspoliittiselle asialistalle on tulossa kysymys julkisen talouden laadusta ja kestävydestä. Tämä on luonnollinen keskustelun laajennus, kun kiinnostus on viime aikoina on kohdistunut lisääntyvässä määrin rakentamiseen. Tämäkin aihe on ollut runsaasti esillä eri jäsenvaltioissa, joissa pohditaan julkisen sektorin tehtäviä ja tehokkuutta. EU-tasolla tultaneen keräämään havaintoja jäsenvaltioissa saaduista kokemuksista. Tätä menettelyä, jota sovelletaan työllisyyspolitiikassa ja rakennepoliitiikassa, voidaan kutsua eräänlaiseksi avoimeksi koordinaatioksi. Se ei merkitse toimivallan siirtymistä jäsenvaltioilta yhteisölle. Siihen ei liity sanktioita eikä muitakaan oikeusvaikutuksia. Kysymys on yhteistyöstä, jota perustelee jäsenvaltioiden yhä tiiviimpi keskinäinen riippuvuus.

Helsingin Eurooppa-neuvostolle laaditussa raportissa arvioitiin taluspoliittikan koordinaa-

tion toimivuutta ja katsottiin nykyisen oikeusperustan olevan riittävä. Näillä eväillä on selvitävä eteenpäin. Euroalueen osalta kokemukset ovatkin myönteisiä. Jäsenvaltioiden yhteinen intressi motivoi selvästi talouspolitiikan yhteensovittamista. On seurattava euroalueen integroi-

tumisen etenemistä. On hyvin mahdollista, että jossakin myöhemmässä vaiheessa on järkevä harkita toimivaltasuhteita uudelleen ja tiivistää yhteistyötä sellaisilla alueilla, joissa ulkoisvaikutukset ovat merkittäviä ja koordinoitua politiikalla saavutetaan tuntevia hyötyjä.